

פרקי אבות ו-א-רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה. ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדי הוא לו. נקרא רע, אהוב, אהב את המקום, אהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות. ומלבשתו ענה ויראה, ומכשתו להיות צדיק וחסיד וישר ונאמן, ומרחקתו מן החטא, ומקרבתו לידי זכות, ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה, שנאמר (משלי ח) לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה. ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין, ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר ונקנה שאינו פוסק, והוי צנוע וארך רוח, ומוחל על עלבונו, ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים:

ב-אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום יום בת קול יוצאת מהר חורב ומקצת ואומרת, אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה. שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף, שנאמר (משלי יא) נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם. ואומר (שמות לב) והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת, אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר (במדבר כא) וממתנה נחליאל ומנחליאל במות:

דרך חיים-בת קול יוצא מהר חורב. יש לשאול למה הבת קול יוצאת מהר חורב והלא אין אדם שומע בת קול הזה, ועוד מנין לו זה שבת קול יוצאת ודוחק לומר ששמע בת קול זה, ועוד קשה למה אמר מהר חורב ולא אמר מהר סיני, ועוד מה הוא הראיה שהביא מן אשה יפה וסרת טעם לדבר זה שמי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף, ומכ"ש הראיות שהביא אח"כ ואומר והמכתב מכתב אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלחות אל תקרי חרות אלא חרות שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה שנאמר וממתנה נחליאל ומנחליאל במות הוא חרות על הלחות מה ענין ראיות אלו שאין שייכים לכאן:

דע כי ריב"ל בא להודיע, כי מה שנקרא הר סיני הר חורב דכיון שנתנה תורה על הר סיני שהתורה בנינו של עולם לא היה לו לקרותו בשם הר חורב רק הר בנין, אבל נקרא הר חורב כי בודאי מה שנתנה התורה על ההר הזה הוא שמביא חורבן על בני אדם שמרחיקים את התורה... ויותר ניכר הרושם של השנאה מה שהוא שונא של האחד ממה שניכר האהבה והרצון שהוא עם אהבו... וזה שאמר בת קול יוצאת מהר חורב במקום הזה שבא לומר אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה וכו'. אבל בפרק היה קורא (ברכות י"ז ע"ב) קאמר ג"כ בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת כל העולם כולו זון בשביל חנינא בני וכו' ולא זכר שם שום חורבן... מה שנקרא הר סיני הר חורב מורה על מדת הדין כדאיתא פרק ר"ע (שבת פ"ט ע"ב) הר חורב שממנו בא חורבן לאומות העולם הרי כי שם חורב נקרא להר סיני מפני החורבן והשממה שהגיע ממנו לאומות העולם... ואע"ג שאין בת קול הזה נשמע, מ"מ הוא מורגש ועושה רושם בעולם לאותם שאינם עוסקים בתורה... וזהו הבת קול שיוצאת מהר חורב ואומרת שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף פי' שהוא מרוחק מן הש"י כמו כל נזיפה שהיא הרחקה וכך מי שאינו עוסק בתורה הוא נזוף למקום:

ומביא ראיה נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם... והאשה יפה בתכלית מ"מ היופי הזה מאוס. ואשה יפה דקאמר ר"ל האדם השכלי... ומה שאמר שכל מי שאינו עוסק בתורה, משמע שהוא ראיה למעלה שאמר אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה... ומה שאמר מעלבוניה של תורה, ר"ל דוקא אם יש עלבון לתורה דהיינו שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק...

ספר החינוך תי"ט-מצות תלמוד תורה - מצות עשה ללמד חכמת התורה וללמדה, כלומר כיצד נעשה המצות, ונשמר ממה שמנענו האל ממנו, ולדעת גם כן משפטי התורה על כוון האמת, ועל כל זה נאמר (דברים ו ז) ושנתם לבניך, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ספרי שם) בניך אלו תלמידיך, וכן אתה מוצא שהתלמידים קרויים בנים, שנאמר (מלכים ב ג) ויצאו בני הנביאים, ושם נאמר ושנתם שיהיו מסדרים בתוך פיך, כשאדם שואלך דבר אל תהא מגמגם לו, אלא תהא אומר לו מיד...

שרש מצוה זו ידוע, כי בלמוד, ידע האדם דרכי השם יתברך, וזולתו לא ידע ולא יבין, ונחשב כבהמה.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (סוכה מב, א) מאימתי מתחיל האב ללמד את בנו תורה? משיתחיל לדבר מלמדו, תורה צוה לנו משה (דברים לג ד), ופסוק ראשון מקריאת שמע שהוא שמע ישראל, ואחר כך מלמדו מעט מעט מפסוקי התורה, עד שיהא בן שש או בן שבע שמוליכו אצל מלמדי תינוקות. וראוי לכל בן דעת שיתן לבו שלא להכביד על הילד בלמוד בעודנו רך האברים ורך הלבב, עד שיגדל ויתחזק כח לבו ותקף אבריו, ועצמותיו ימלאו מח, ויוכל לסבל יגיעת הלמוד, ולא יקרנו חלי ההתעלפות בסבת היגיעה הרבה עליו, ואולם אחר התחזק כחו ויאורו עיניו להבין לקול מוריו, אז ראוי וכשר הדבר, ומחויב להביא צוארו בעלה של תורה, ולא ירפוהו ממנה אפילו כחוט השערה, וישקוהו תמיד מיין רקחה ויאכילוהו מדבשה...

ומי שלא למדו אותו אבותיו שהם חיבין בזה כגון אביו ואבי אביו, חיב ללמד עצמו כשיהיה גדול ויכיר בדבר, שנאמר ולמדתם ועשיתם אתם, ואם היו האב והבן צריכין ללמד, ואין בידו של אב שיוכלו שניהם ללמד תמיד הוא קודם לבנו, ואם בנו נבון ממנו ותלמודו מתקיים בידו יותר ממנו בנו קודמו. ועד אימתי חיב כל אדם ללמד תורה? עד יום מותו, שנאמר (דברים ד ט) ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך. ועוד הפליגו חכמים בדבר על דרך המוסר וללמד בני אדם חפץ ואמרו (שבת פג ב), שאפילו בשעת מיתה חיב אדם ללמד תורה, שנאמר (במדבר יט יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל. וכל אחד מישראל חיב בתלמוד תורה (יומא לה, ב) בין עני, בין עשיר, בין בריא, בין בעל יסורין. וכבר אמרו זכרונם לברכה (עירובין נד א), שבעסק התורה יתרפאו כל האברים. ואפילו עני המחזר על הפתחים, ואפילו בעל אשה ובנים הכל חיבים לקבע עתים לתורה ביום ובלילה, שנאמר (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה.

ותחלת דינו של אדם אחר המות הוא, על שנתבטל מן הלמוד, וכמו שדרשו זכרונם לברכה (קדושין מ, ב), מדכתיב (משלי יז יד) פוטר מים ראשית מדון, כלומר מי שפוטר עצמו מן המים ראשית קטטה הוא לנפשו אחר שימות, ואין מים אלא תורה, שנאמר (ישעיהו נה א) הוי כל צמא לכו למים, ונמשלו דברי תורה למים, לפי שאין התורה מתקימת, אלא באיש דכא ושפל רוח, ולא בגבה לב, כמו שהמים גם כן אין עומדין בהרים, אלא בעמקים (תענית ז א). וכן מה שאמרו זכרונם לברכה (קדושין ל, א), שחיב אדם לחלק זמנו לשלשה חלקים, שלישי בעסק תורה שבכתב, ושלישי בעסק תורה שבעל פה, כלומר, להרגיל עצמו להיות בקי בגרסת המשניות והבריתות, שתהיינה שגורות בפיו, ושלישי להבין הענינים משרש, ולא ישית כל לבו באחת מהן פן ישכח השאר, ושלשתן הן עקר התורה, שאי אפשר לדעת אותה זולתם.

וכן מה שאמרו (ב"ב כא ב), שחיב הצבור שבכל מקום ומקום להושיב מלמדי תינוקות ועיר שאין בה תינוקות של בית רבן תחרב, ועשרים וחמשה תינוקות מושיבין אצל מלמד אחד. ומה שאמרו (אבות פ"ב מ"ד), שלא יאמר אדם לכשאפנה אשנה שמא לא יפנה לעולם, כי לא ידע האדם מה ילד יום. שעסקו של עולם מתחדש יום יום, ומדיח את האדם מדבר לדבר ומטרדה לטרדה, ונמצאו כל ימיו יוצאין בבהלה, אם לא יתן פנאי על כל פנים וידחק עצמו לעסקה של תורה, וכל שעושה כן וחפץ בברכה, מן השמים מסייעין אותו ומקילין מעליו טרדות העולם המבהילות, ומעבירין ממנו עלן של בריות, ושוכן בשמחה כל ימיו בעולם הזה, וטוב לו לעולם הבא, ואשרי המדבר לאזן שומעת. ויתר פרטיה, מבארים בקדושין פרק ראשון ובמקומות מפזדים בתלמוד [יו"ד סימן רמז].

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים אבל לא בנקבות, שנאמר (דברים יא יט) בניכם. ודרשו זכרונם לברכה (קדושין כט, ב) ולא בנותיכם. וכן אשה אינה חיבת ללמד את בנה, דכל שאינו בחיוב ללמד אינו בחיוב ללמד. אבל מכל מקום ראוי לכל אשה להשתדל שלא יהו בניה עמי הארץ, אף על פי שאינה מצוה מדין התורה, ושכר טוב יש לה בעמלה (עפ"י סוטה כא א). וגם האשה שלמדה תורה שכר יש לה, ואף על פי כן צוו חכמים (סוטה כ א) שלא ילמד אדם לבתו תורה, לפי שדעת הנשים קלה, ומוציאין דברי תורה לדברי הבאי בעניות דעתן. והעובר על זה ולא למד את בנו תורה עד שידע לקרות בספר תורה ויבין פרוש הכתובים כפשוטן בטל עשה זה, וכן כל מי שיש ספק בידו ללמד בשום צד הוא בכלל עשה זה, וענשו גדול מאד אם לא יקימנו, כי המצוה הזאת היא אם לכלן.

רמב"ם הלכות תלמוד תורה ג -א- בשלשה כתרים נכתרו ישראל: כתר תורה, וכתר כהונה וכתר מלכות. כתר כהונה זכה בו אהרון. כתר מלכות שזכה בו דוד. כתר תורה - הרי הוא מונח ועומד ומוכן לכל ישראל, כל מי שירצה יבא ויטול. שנאמר: "מורשה קהילת יעקב" - שהיא ירושה לכל ישראל. שמא תאמר שאותם הכתרים גדולים מכתר תורה? הרי הוא אומר: "בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק, בי שרים ישורו". הא למדת שכתר תורה גדול מכולם אמרו חכמים: ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ, שנאמר: "יקרה היא מפנינים" - מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים:

ב-ואין לך מצוה בכל המצות כולן שהוא שקולה כנגד תלמוד תורה אלא תלמוד תורה שקול כנגד כל המצות כולם, שהתלמוד מביא לידי מעשה ונמצא שניהם בידו. כי התלמוד מצד עצמו הוא גם כן (ספרי) מצוות עשה, אף אם לא היה מביא לידי מעשה, והואיל והוא מביא לידי מעשה כל המצות כולן - שאי אפשר לקיים כל המצות כהלכתן בתנאיהן ודקדוקיהן בלי לימוד היטב לידע כל ההלכות שהן דקדוק המצות ותנאיהן - לכך הוא שקול כנגד כל המצות כולן, ולפיכך (קידושין שם) התלמוד קודם למעשה בכל מקום.

ג-היה לפניו עשיית מצוה ותלמוד תורה, אם אפשר למצוה להעשות (מועד קטן דף ט"ו) על ידי אחרים לא יפסיק תלמודו, ואפילו עוסק בקדשים וטהרות שאין נוהגים עכשיו מכל מקום מצות עשה של תלמוד תורה מצד עצמה היא גם כן גדולה משאר מצות רק שאינה שקולה כנגד כל המצות כולן, אלא משום שהתלמוד מביא לידי מעשה כולן, שבלעדו אי אפשר לקיימן כהלכתן ואם אי אפשר למצוה להעשות על ידי אחרים, כגון להיות מעשה לצדקה במקום שדבריו נשמעים יותר מדברי אחרים, או שיאן עשיית אחרים מספקת למצוה זו כגון להוצאת המת שאין לו מלווים לפי כבודו כשיעור שיתבאר במקומו - יפסיק תלמודו ויעשה המצוה ויחזור לתלמודו. ואין צריך לומר למצות שהן חובה מדברי סופרים כמו תפלה וכיוצא בה שחייב להפסיק תלמודו כדי לקיימן כהלכתן בכל תנאיהן ודקדוקיהן ודקדוקי סופרים בתכלית השלימות, כי "זה כל האדם", כמו שאמרו חכמים (ברכות י"ז) תכלית חכמה - תשובה ומעשים טובים, ואם אינו עושה כן, נמצא שלמד שלא לעשות, ונוח לו (ירושלמי פרק קמא דברכות ובבלי סוף פרק ב' דברכות) "שנהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לאויר העולם". ולא אמרו חכמים "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה" (רא"ש פרק ד' דפסחים ותוספות סוטה דף כ"ב) אלא כשמקיים המצות שלומד בתורה, רק שאינו לומד ומקיים לשם שמיים אלא מיראת העונש בעולם הבא או אפילו בעולם הזה או מאהבת שכר לקבל פרס בעולם הבא או אפילו בעולם הזה עושר וכבוד ש"למשמאילים בה" הנתן מן השמים או אפילו ליקח מעצמו כבוד וגדולה שיקראוהו רב ויהיה ראש ישיבה, אבל אם אינו מקים מה שלומד נקרא רשע ועליו אמר הכתוב: "ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי וגו'", וכל תלמיד חכם המזלזל במצות ואין בו יראת שמים (רא"ש בתשובה) הרי הוא כקל שבצבור וגרוע מעם הארץ (תוספות סוטה כ"ב), שזדונות נעשים להם כשגגות ולזה נעשים שגגות כזדונות, ועליו אמרו חכמים: "לא זכה - נעשית תורתו לו סם המות". ויש אומרים (מנורת המאור וכן דעת הרמב"ם במה שכתב לפיכך וכו' ודו"ק) שאף על פי כן לעולם יעסוק אדם בתורה כי מתוך שלא לשמה יוכל (מדרש רבה וכן הוא בהדיא בירושלמי פרק קמא דחגיגה עיין שם) לבא לידי לשמה, ללמוד על מנת לשמור ולעשות, (מדרש רבה איכה) שהמאור שבה מחזירו למוטב - כמו שאמרו חכמים על פי "אותי עזבו ותורתני לא שמרו", שהמאור שבה היה מחזירם למוטב. וכך אמרו הקבלה, שכל התורה ומצות שאדם עושה בעודו רשע, אף שמוסיף כח בקליפות לפי שעה, מכל מקום, כשיחזור אחר כך בתשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כמו שכתוב "כי לא ידח ממנו נידח", אזי מויא מהקליפה כל התורה והמצות וחוזרים לקדושה בחזרתו, ולפיכך אין לו למנוע מלעסוק לעולם:

ברכות יז ע"א-א אמר רבי יוחנן: אשרי מי שגדל בתורה, ועמלו בתורה, ועושה נחת רוח ליוצרו, וגדל בשם טוב, ונפטר בשם עולם.

Whom Do We Need to Give Kavod: Does Mrs. Cohen Go to the Head of the Line?

Rabbi Yirmiyohu Kaganoff (excerpted)

You are waiting patiently in the checkout line at "The Kosher Grocer," together with three other women -- the Rebbitzin of your shul, the widowed Rebbitzin of a famous Rosh Yeshiva, and Mrs. Cohen, who is the wife of a kohen at your shul. Do you have a mitzvah or a requirement to step aside and allow either of the Rebbitzens or the kohen's wife to go first? Most people would feel that this is simply a question of good midos, while others might argue that inviting them to go first is allowing others to take unfair advantage. Who would realize that this situation involves halachic issues?

Please circle what you consider the correct answer:

- (1) No halachic requirement to give away your turn.*
- (2) Allow one rebbitzin to go first, but not both.*
- (3) The kohen's wife goes first.*
- (4) First the Shul Rebbitzin, then the Rosh Yeshiva's Rebbitzin, then Mrs. Cohen, and then me.*
- (5) First the Rosh Yeshiva's Rebbitzin, then the Shul Rebbitzin, then Mrs. Cohen, and then me.*
- (6) First the Shul Rebbitzin, then the Rosh Yeshiva's Rebbitzin, then me, and then Mrs. Cohen.*

Although you may "luck out" and choose the correct answer, surely it is better to determine the halachic issues involved in this multiple choice question.

The issues that need resolving include: 1. Should a talmid chacham be placed at the head of the line? 2. Should a kohen be placed at the head of the line? 3. If the answer to either question is yes, does the same mitzvah apply to the talmid chacham's or the kohen's wife? 4. Should we place the widow of a talmid chacham (or a kohen) at the head of the line? 5. Is there any restriction as to when these honorees should be placed at the head of the line?

We will begin our discussion with the Gemara (Nedarim 62a) that says: "A talmid chacham who appears in Beis Din as a litigant may say, 'I am a talmid chacham. My case should be heard first.'" The Gemara proves this from the pasuk (Shmuel II 8:18) that refers to the sons of Dovid as kohanim when, of course, they were actually from the shevet of Yehudah and not kohanim at all. Thus, the pasuk means that because they were talmidei chachamim, they were treated with (at least) the respect due to kohanim (Ran to Nedarim ad loc.). The Gemara adds that just as we honor a kohen to "open first" (liftoach rishon), bless first, and choose a good portion first, so we give a talmid chacham these same honors (Gittin 59b, Moed Katan 28b).

IS THIS HUMBLE?-But isn't it arrogant for a talmid chacham to tell people that he is a Torah scholar and therefore entitled to certain rights?

Actually, this act is not gaavah, conceit, but rather allows people the opportunity to perform a mitzvah. However, if people will not provide him with the kavod they are required to, one should not mention that he is a talmid chacham. In general, a talmid chacham has the right to be mocheil (forgive) his special rights as a talmid chacham (Kiddushin 32a).

OPEN FIRST-What does the Gemara mean when it says that "the kohen (or talmid chacham) should "open first?" This means that he should be the first speaker, whether in divrei torah or at a meeting, that he should make the bracha on the meal first (Rashi, Gittin 59b), make kiddush for everyone (Mishnah Berurah 201:12), and lead the benching (Rashi, Moed Katan 28b; Ran and other Rishonim, Nedarim 62b). (Even though the kohen is usually honored, there is one exception -- it is recommended that the host himself make hamotzi, since he is thereby able to apportion food generously [Berachos 46a].) Also, if the talmid chacham or kohen is poor, he is entitled to choose the best available portion of tzedakah or maaser given to the poor (Tosafos, Gittin 59b). According to some opinions, if one dissolves a partnership and divides the property into two similar portions, one should offer the kohen or talmid chacham the choice between the two portions (see Rashi, Gittin 59b). However, the accepted approach is that this last situation is not regarded as a fulfillment of the mitzvah (Tosafos ad loc.). Nevertheless, when a group of friends are together, they should offer the talmid chacham or kohen the opportunity of taking the best portion. We see from the above Gemara that honoring a talmid chacham includes listening to his din torah first, and that he does not have to wait for other people. In fact, even if the talmid chacham arrives in beis din when a different din torah is already underway, we interrupt that din torah and give precedence to the talmid chacham's din torah (Rama, Choshen Mishpat 15:1). Consequently, if you want your din torah handled very efficiently, don't schedule it in a beis din that might be handling the dinei torah of talmidei chachamim! All this makes it obvious that a talmid chacham's groceries should be "checked out" at the grocery first.

MISPLACED INDIGNITY-But won't people be upset when a talmid chacham jumps the line? They should not – because, on the contrary, they should be proud to perform the mitzvah. Anyone aware of the honor due to talmidei chachamim would beg a talmid chacham to go ahead.

WHAT IF IT COSTS ME MONEY?-Must I honor the talmid chacham even if it costs me money? How much must I forgo to fulfill this mitzvah?

In general, the responsibility of giving kavod requires expenditure of time, but not money (see Gemara Kiddushin 32a). Therefore, if giving up my place on line will cost me money, I am not required to do so. Thus, if I will have to put more money in the parking meter in order to allow for the time delay, I am not required to give up my spot. However if it only costs me time, I am required to give up my place. (Some contemporary poskim contend that one is not required to give up time to fulfill the mitzvah of kavod. However, I believe the halachic sources demonstrate otherwise.)

WHO QUALIFIES AS A TALMID CHACHAM?-Someone who understands most of Shas and the halachic authorities and is able to discuss these issues intelligently is considered a talmid chacham (Rama, Yoreh Deah 243:2).

HOW CAN I DETERMINE IF HE IS A TALMID CHACHAM?-What if I am unable to test a person and know if he meets the requirements of being a talmid chacham? If the Torah-knowledgeable members of his community view him as a talmid chacham, I should treat him as such.

NON-JEW IN LINE-What happens if a gentile customer is behind me in the cashier's line, and a talmid chacham is waiting at the back of the line? A non-Jew is not required to honor a talmid chacham — it is not one of his mitzvos. Thus one cannot ask the talmid chacham to go ahead if this will delay a non-Jew. You may offer the talmid chacham to switch places with you, if his order will take about the same or less time to check out, since this will not affect the gentile.

THE REBBITZEN-So far we have demonstrated that the mitzvah of showing respect to a talmid chacham includes placing him ahead on a grocery checkout line. Does this mitzvah extend to his rebbitzin -- that is, must one also show honor to the wife of a talmid chacham? The halacha is that "eishes chaver k'chaver," the wife of a talmid chacham should be treated with the same respect given to her husband (Gemara Shavuos 30b). This is because one fulfills the mitzvah of respecting a talmid chacham by showing his wife respect, and therefore one should stand up in her presence, just as one rises before her husband (Gemara Shavuos 30b), seat her in a place of respect, and one should certainly place her ahead in a line.

IN THE DOCTOR'S OFFICE-I have an appointment at the doctor and discover that the appointment immediately after mine is that of a talmid chacham or the wife of a talmid chacham. Must I allow them to go first? I am indeed required to encourage them to go first, unless I lose money out of pocket to do so.

THE WIDOW OF A TALMID CHACHAM-What about the widow of a talmid chacham? Does the respect due a talmid chacham include rising for his wife after he has passed on? Early poskim rule that although no Torah mitzvah of respecting a talmid chacham applies here, there is still a rabbinic mitzvah to honor her (Ramban, quoted by Ran to Shavuos 30b). Therefore, I should show kavod for the widow of a talmid chacham and rise in her presence. But, if I have to choose between giving honor to the wife of a living talmid chacham and to the widow of a late talmid chacham, the wife of the living talmid chacham comes first. However, if the widow will realize that she is receiving less honor because her husband is deceased, one should give her extra respect to avoid hurting the feelings of a widow.

HONORING A KOHEN-Earlier, I mentioned the Gemara that one should treat a kohen with special honor. How much honor must a kohen receive, relative to a talmid chacham? A kohen who is not a talmid chacham is not entitled to as much honor as a talmid chacham. This halacha has several ramifications; for example, whereas one must rise before a talmid chacham, there is no requirement to do so before a kohen. If a yisrael is a Torah scholar and the kohen is not, the Torah scholar receives the greater honor. (The one exception is the first aliyah to the Torah, where, in order to maintain peace and decorum, a kohen receives the first aliyah, even in the presence of a yisrael who is a greater scholar.) Based on the above, when serving guests at a meal, one should first serve the talmidei chachamim, then their wives, and then the kohanim before serving the rest of the guests. This means the host should instruct those serving to serve these honored guests first. If the host did not instruct his wife to serve the kohen first, then his wife must serve her husband first (since her obligation to her husband comes before the kohen). If the yisrael is a greater talmid chacham than the kohen, but the kohen is also a talmid chacham, some rule that one is required to give the kohen the greater honor (Shach, Yoreh Deah 246:14). Others rule that it is preferable, but not obligatory, to give the kohen the greater honor (Rama, Orach Chayim 167:14 and Mishnah Berurah 201:12).

WHAT ABOUT MRS. COHEN?-Does Mrs. Cohen deserve special treatment because her husband is a kohen? According to halacha, although the wife of a talmid chacham is treated with the respect due to a talmid chacham, there is no requirement to honor the wife of a kohen because of her husband's special status. This is because the kohen's wife cannot perform the service in the Beis HaMikdash.

We can now begin to answer the questions raised at the beginning of our article:

1-2. Does a talmid chacham and/or his wife go to the head of the line?*The answer is that they both have this right, and that it is a mitzvah for others to place them ahead in the line. Thus, if you are in a doctor's office and you see that the patient after you is a talmid chacham or the wife or widow of a talmid chacham, you should encourage them to switch slots with you. As we mentioned above, you are not required to do this if it will result in an out-of-pocket loss.*

4. Does a Kohen have a right to go the head of the line?*Indeed he does, and one should encourage this.*

5. Does a Kohen's wife have the right to go to the head of the line?*As we mentioned above, the kohen's wife does not receive special honors because of his status.*

At this point, I invite you to one again examine the multiple choice question included at the beginning of this article. You are waiting patiently in the checkout line at "The Kosher Grocer," together with three other women -- the Rebbitzin of your shul, the widowed Rebbitzin of a famous Rosh Yeshiva, and Mrs. Cohen, wife of a kohen at your shul. Did you choose correctly? The correct answer is (6). Can you explain why?